

Täysistunto

Torstai 19.5.2016 klo 16.02—21.24

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä

Hallituksen esitys HE 26/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

20.26 **Leena Meri ps:** Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan, nyt on käsittelyssä hallituksen esitys valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä, ja se on ollut nyt perustuslakivaliokunnan käsittelyssä ja lakivaliokunnan käsittelyssä. Asia on minulle erittäin läheinen. Olen itse toiminut yli kymmenen vuotta holhoustoimen edunvalvontapalveluiden lakimiehenä maistraatissa eli olen toiminut yleisten edunvalvojien valvojana ja yksityisten edunvalvojien valvojana ja myöntänyt erilaisia holhoustoimilupia edunvalvojille ja ollut myös siellä kehittämässä tätä erilaista toimintaa ja esimiestehtävissä, ja tämä on minulle erittäin mieluista, että näissä asioissa edistytään.

Ensinnäkin tässä laissahan on kysymys siitä, että jatkossa oikeusaputoimistot ja edunvalvontatoimistot voisivat ostaa ostopalveluina palveluita: on kysymys tästä sääntelystä ja siitä, miten sen tulisi tapahtua. Jo tänä päivänäkin edunvalvontatoimistot ovat voineet ostaa palveluita ostopalveluina, mutta oikeusaputoimistojen puolella tämä ei ole ollut mahdollista. Aikaisemminhan tilanne oli se, että edunvalvontapalvelut olivat maistraatin järjestämisvastuulla ja maistraatit ostivat ne kunnilta. Myöhemmin, vuonna 2009, ne siirtyivät oikeusaputoimiston vastuulle, ja siitä tuli oikeastaan myös ongelmia, koska yleinen edunvalvonta ja oikeusaputoimisto olivat samassa toimistossa ja saman toimiston henkilökuntaa, jolloin tuli hyvin paljon esimerkiksi esteellisyystilanteita. Palaan siihen hieman myöhemmin.

Perustuslakivaliokunnassa kiinnitimme huomiota siihen, halusimme tietysti pohtia sitä, että kun julkisia tehtäviä siirretään ostopalveluna yksityisille tahoille, niin onko kysymys sellaisesta viranomaistoiminnasta, joka olisi niin merkittävää julkisen vallan käyttöä, että näin ei voisi toimia, ja perustuslakivaliokunta on mietinnössään todennut, että näin ei ole. Kuitenkin sitä tehtävää ja sen tehtävän sisältöä ja sitä valtaa pohdittaessa tulimme siihen tulokseen perustuslakivaliokunnassa, että katsoimme, että tähän tehtävään tulee säätää rikosoikeudellinen virkavastuu myös niille tahoille, jotka hoitavat ostopalveluina näitä oikeusapu- ja edunvalvontatehtäviä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2016 vp

Itse toivoisin vielä holhoustoimilakiin muutosta, jota on esitetty maistraattien toimesta vuonna 2007 tai 2009 — nyt en muista sitä vuosilukua, jolloin holhoustoimilakia uudistettiin isoilta osin. Siellähän on ongelmana se, että nyt kun on virkapalveluna tehtävä, siellä on rikosvastuu ja löytyy aina maksaja, ja jos on ostopalveluna, niin siellä tulee nyt sitten virkavastuu, ja sitten viime kädessä tämä ostopalvelun ostaja on vahingonkorvausvelvollinen. Nyt on paljon yksityisiä edunvalvoja, omaisedunvalvoja, ja suurin osa heistä hoitaa tehtäviä erittäin mallikkaasti ja erittäin hyvin, mutta siellä tehtävässä on sitten näitä vähemmän kunnostautuneita, ja he voivat aiheuttaa toiminnallaan hyvinkin valtavaa taloudellista menetystä edunvalvottavalle. Tässä ehdotuksessa maistraatit ehdottivat silloin, että yksityinen edunvalvoja joutuisi ottamaan vastuuvakuutuksen vahinkojen varalle, mutta näin ei valitettavasti tapahtunut.

Tänä päivänä menettely on se, että jos yksityinen edunvalvoja aiheuttaa vahinkoa päämiehelleen, hänet vaihdetaan. Hän kyllä joutuu tietysti lähtökohtaisesti tuomioistuinpäätöksellä tämän korvauksen suorittamaan, mutta se toteutus hyvinkin usein uupuu, jos siellä ei ole varoja. Tässä on oikeusturva-aukko vielä siinä mielessä, että yksityisten edunvalvojen antamat palvelut eivät aina ole riittävällä tasolla ja se ei ole riittävästi turvattu se päämiehen omaisuus. Siellähän ei ole sitten muilla minkäänlaista vahingonkorvausvastuuta, ei tuomioistuimilla eikä maistraatillakaan, siitä, että tällaista edunvalvojaa on ehdotettu. Toki edunvalvojan sopivuus tulee riittävällä huolellisuudella tarkistaa, mutta joka tapauksessa.

Tässä nyt sitten, kuten kerroin aikaisemmin, näitä valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirejä ensinnäkin yhdistettiin, ja tästä oikeusaputoimiston johtavasta julkisesta oikeusavustajasta tuli myös edunvalvontapiirin esimies samassa toimistossa. Se johti siihen, että saman piirin alueilla, jotka alueet ovat viime vuosina myös kasvaneet erilaisista organisaatioiden yhdistelyistä johtuen, kävi niin, koska sovelletaan julkisiin oikeusavustajiin Asianajajaliiton tapaohjeita, että he eivät saa ottaa toimeksiantoja vastaan, jos samassa toimistossa työskentelee henkilö, joka on toiminut tämän henkilön tai hänen läheisensä edunvalvojana, ja päinvastoin. Nyt tällä uudistuksella halutaan nimenomaan eriyttää nämä erillisiksi yksiköikseen, ja johtava yleinen oikeusavustaja ei ole enää yleisen edunvalvonnan esimies, eliikkä sieltä puuttuu tämä määräysvalta. Tämä on ollut käytännössä valtava ongelma löytää esteettömiä edunvalvoja päämiehille, näille edunvalvottaville, sekä heille asianajajia tiettyihin prosesseihin. Joskus niitä on jouduttu hakemaan sitten melkein toiselta puolelta Suomea, ja se on ollut todella vaikea tilanne.

Täällä lakiesityksessä on myöskin tehty helpotuksia, jotka ovat maistraatin näkökannalta olleet erittäin haasteellisia: "Yleisen edunvalvojan määrääminen tehtävään", lakiehdotuksen 16 §, 1 momentti ja 3 momentti. Siellä ensinnäkin aikaisemmin, jos saman edunvalvontapiirin sisällä jouduttiin vaihtamaan edunvalvojan henkilöä toisen piirin edunvalvojaan, meidän piti tuomioistuimen kautta kierrättää tämä päätöksentekomenettely eliikkä tutkia se koko valvonta uudestaan. Tämän lain avulla nyt poistetaan tämä ongelma, joka oli aivan turhaa työtä ja aiheutti ongelmia erityisesti sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka usein muuttavat paikasta toiseen. Koska tietysti, vaikka on edunvalvonnassa, voi muuttaa ja koska edunvalvojalla ei ollut velvollisuutta pitää sellaista päämiestä edunvalvottavanaan, joka oli tämän edunvalvontapiirin ulkopuolella, niin tämä tuli silloin aina vaihtaa.

Lisäksi tänne on tulossa 3 momenttiin erittäin hyvä muutos siitä, että myös piirin ulkopuolinen edunvalvoja voidaan määrätä tehtävään, jos se on nimenomaan tämän edunvalvottavan kannalta aiheellista, ja useinhan se onkin. Monesti on sillä lailla, että henkilöllä on esimerkiksi Tuusulassa asuessaan sen piirin yleinen edunvalvoja, hän päättää muuttaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2016 vp

Tampereelle ja on erillinen edunvalvontapiiri, ja lähtökohtaisesti silloin pitäisi määrätä sitten sen alueen edunvalvoja sieltä Tampereelta. Nyt tähän järjestelyyn ei tarvitse lähteä tämän 16 §:n mukaisen menettelyn mukaisesti, tai sitten voidaan esimerkiksi omaisuuden sijainnin vuoksi määrätä edunvalvoja jostakin muualtakin kuin missä päämies asuu.

Erittäin hyviä muutoksia, ja olen todella tyytyväinen. Tietojeni mukaan oikeusministeriössä pohditaan joitakin holhoustoimilain muutoksia. Mutta tämä on hyvä alku ja helpottaa erittäin paljon maistraatin tehtäviä, joita on tällä hetkellä todella paljon.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 26/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.